

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI

PARALİMPİK OYUNLARDA KADININ YERİ VE COVID-19'UN

PARALİMPİK KADIN SPORCULARIN

YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem GÜVEN

BURSA-2023

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI

PARALİMPİK OYUNLARDA KADININ YERİ VE COVID-19'UN

PARALİMPİK KADIN SPORCULARIN

YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem GÜVEN

Danışman

Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ

BURSA-2023

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı'nda 702032018 numaralı Özlem GÜVEN'in hazırladığı "Paralimpik Oyunlarda Kadının Yeri ve COVID-19'un Paralimpik Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesine Etkisi" konulu Yüksek Lisans Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 11/08/2023 günü 11:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/~~çalışmasının~~ (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

11/08/2023

Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ
Bursa Uludağ Üniversitesi
Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Doç. Dr. Melda Medine SUNAY
Bursa Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL
Bursa Uludağ Üniversitesi

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Paralimpik Oyunlarda Kadının Yeri ve COVID-19’un Paralimpik Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesine Etkisi” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

11/08/2023

Tez Hazırlayan

Danışman

Özlem GÜVEN

Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ

Adı Soyadı: Özlem GÜVEN

Öğrenci No:702032018

Anabilim/Anasanat Dalı: Kadın ve Aile Çalışmaları

Programı: Yüksek Lisans (Disiplinlerarası)

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Sanatta Yeterlik

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tez Başlığı / Konusu: “Paralimpik Oyunlarda Kadının Yeri ve COVID-19’un Paralimpik Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesine Etkisi”

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... tarihinde şahsım tarafından “Turnitin” adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %’tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı:	Özlem GÜVEN
Öğrenci No:	702032018
Anabilim Dalı:	Kadın ve Aile Çalışmaları
Programı:	Kadın ve Aile Çalışmaları Yüksek Lisans (Disiplinlerarası)
Statüsü:	Yüksek Lisans X Doktora Sanatta Yeterlik

Danışman

Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Özlem GÜVEN
Üniversite :Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim : Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı
Bilim Dalı: : Kadın ve Aile Çalışmaları
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Mezuniyet Tarihi :/...../20....
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ

PARALİMPİK OYUNLARDA KADININ YERİ VE COVID-19'UN PARALİMPİK KADIN SPORCULARIN YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ

Bu çalışmada engelli kadın sporcuların spor etkinlikleri ile birlikte yaşam kalitelerinin, yaşam doyumlarının ve COVID-19 sürecinden nasıl etkilendiklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nicel yöntemle yapılması planlanarak iki adet ölçek kullanılmıştır. Araştırma evreni olarak paralimpik kadın sporcular seçilmiştir. Katılımcılar 15-50 yaş arası, farklı sporlarla uğraşan, 138 engelli kadın sporcudan oluşmuştur. Sporculara sosyal medya hesapları (Twitter, Instagram, Linkedinn), Gençlik ve Spor Bakanlığı mail adresleri ve antrenörleri aracılığıyla, kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır. Veriler Yetişkin yaşam doyumu ölçeği ve COVID-19'un yaşam kalitesine etkisi ölçeğiyle toplanmıştır. Nicel verilerin analizinde SPSS-22 programı kullanılmıştır. Kategorik verilerin hepsinde ANOVA'nın non-parametrik alternatifi olan Kruskal Wallis testi, iki açık uçlu değişken analizlerinde de Spearman testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre yaş, eğitim durumu, kişisel gelir, aile geliri, spor yapılan yıl ile yaşam kalitesi ve yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($p>0,05$) Ancak spor yapılan yıl ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği sonucu (Spearman's rho) negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$)

Engelli kadın sporcuların COVID-19 pandemisi ile birlikte yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen; yaşam kalitelerinin ve yaşam doyumlarının genel yaşam doyumu, ilişki doyumu, benlik doyumu alt boyutlarında yüksek seyrettiği, sosyal çevre ve iş doyumu alt boyutlarında ise diğer boyutlara göre düşük seyrettiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Kadın, Engelli, Spor, Yaşam Doyumu, COVID-19

ABSTRACT

Name and Surname : Özlem GÜVEN
University : Bursa Uludag University
Institution : Institute of Social Sciences
Field : Women and Family Studies Field
Subfield : Women and Family Studies
Degree Awarded : Master
Date of degree awarded :/...../20....
Supervisor : Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ

THE PLACE OF WOMEN IN PARALYMPIC GAMES AND THE EFFECT OF COVID – 19 ON QUALITY OF LIFE OF PARALYMPIC WOMEN ATHLETES

The aim of this study was aimed to examine the quality of life, life satisfaction and how women athletes with disabilities are affected by the COVID-19 process along with sports activities. The research was planned to be conducted by quantitative method and two scales were used. Paralympic female athletes were selected as the research universe. The participants consisted of 138 disabled female athletes between the ages of 15-50, engaged in different sports. Dec. Athletes were reached by the snowball method through their social media accounts (Twitter, Instagram, LinkedIn), Ministry of Youth and Sports email addresses and coaches. The data were collected by the Adult life satisfaction scale and the COVID-19 impact on quality of life scale. SPSS-22 program was used in the analysis of quantitative data. Kruskal Wallis test, which is a non-parametric alternative of ANOVA, was used in all categorical data and Spearman test was used in two open-ended variable analyses. According to the findings obtained, there was no significant relationship between age, educational status, personal income, family income, sports year and quality of life and life satisfaction. Dec.($p>0.05$) However, a negative and weakly significant relationship was found between the year of sports played and the result of the COVID-19 Impact on Quality of Life Scale (Spearman's rho). ($p<0.05$)

Despite all the disadvantages experienced by disabled female athletes with the COVID-19 pandemic, it has been observed that their quality of life and life satisfaction are high in the sub-dimensions of general life satisfaction, relationship satisfaction, self-satisfaction, and low in the sub-dimensions of social environment and job satisfaction compared to other dimensions.

Keywords: Women, Disabled, Sports, Life Satisfaction, COVID-19

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimimde ilk andan son ana kadar yanımda olan, zorlu iş temposu ile yüksek lisans bırakma sınırına geldiğim her an, beni durduran ve motive eden, akademik tecrübesi ve birikimleri ile yoluma ışık olan, tez sürecinin her aşamasında bana sabırla ve içtenlikle yardım eden çok kıymetli, canım hocam Nimet HAŞIL KORKMAZ'a teşekkür ederim.

Öncelikle Kadın Aile Çalışmaları Merkez Müdürü Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL hocamız olmak üzere; böyle güzel bir programın açılmasında emeği geçen ve derslerine katılma onuruna eriştiğim tüm Kadın ve Aile Çalışmaları hocalarıma teşekkür ederim.

Bu programı seçmem konusunda beni yönlendiren kıymetli hocam Prof. Dr. Betül ULUKOL'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans yolculuğum boyunca benimle birlikte olan ve beni destekleyen arkadaşlarım Ayşe BAYKAN'a ve Dilek ŞEN'e teşekkür ederim.

Eğitim hayalimi ve azmimi görerek beni teşvik eden, her daim yanımda olan canım yoldaşım, eşim Mustafa GÜVEN'e çok teşekkür ederim.

Bu çalışmanın öncelikle engelli kadın sporcular olmak üzere tüm kadınlara olumlu katkılarının olması ve kadına verilen değer artması dileğiyle...

Özlem GÜVEN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLOLAR LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Amaç	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Varsayımlar	3
1.4. Sınırlılıklar.....	3
2. BÖLÜM.....	4
ENGELLİ MEVZUATINDA KADIN VE SPOR.....	4
2.1. Engelliliğin Tanımı.....	4
2.2. 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanuna Göre Engelli Tanımı.....	4
2.3. Dünya Sağlık Örgütüne Göre Engelli Tanımı.....	4
2.4. Birleşmiş Milletlere Göre Engelli Tanımı.....	5
2.5. Engelliliğin Sınıflandırılması	6
2.6. Paralimpik Spor ve Olimpiyatların Tarihi.....	6

3. BÖLÜM.....	10
YAŞAM DOYUMU VE YAŞAM KALİTESİ TANIMI	10
3.1. Yaşam Kalitesi	10
3.1.1. Yaşam Kalitesinin Tanımı.....	10
3.1.2. Yaşam Doyumunun Tanımı.....	10
3.2. Engelli Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumu.....	12
3.3. Engelli Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesi:	13
4. BÖLÜM	15
COVID-19 PANDEMİSİ	15
5. BÖLÜM	18
YÖNTEM.....	18
5.1. Araştırmanın Modeli	19
5.2. Veri Toplama Araçları.....	20
5.3. Verilerin Toplanması.....	20
6. BÖLÜM	21
BULGULAR.....	21
6.1. Araştırmaya katılan Kadın Sporcuların Sosyo–Demografik bulguları.....	21
6.2. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği Puanlarına Ait Veriler	22
6.3. YYDÖ Karşılaştırmalı Veriler	24

6.4. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği Puanlarına Ait Veriler	28
6.5. CYKEÖ Karşılaştırmalı Veriler	28
6.6. Katılımcıların Spor Branşlarına GÖre Yüzdelik Dağılımı.....	30
7. BÖLÜM	33
TARTIşMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	33
KAYNAKLAR.....	38
EKLER	41

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Sosyo-Demografik Bulguları.....
- Tablo 2. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği Puanlarına Ait Bulgular.....
- Tablo 3. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Bulgular.....
- Tablo 4. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği İle Eğitim Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....
- Tablo 5. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği İle Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....
- Tablo 6. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği İle Aile Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....
- Tablo 7. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği İle Spor Yapılan Yıl İlişkisine Ait Bulgular.....
- Tablo 8. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği İle Yaş İlişkisine Ait Bulgular.....
- Tablo 9. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği İle COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği (CYKEÖ) İlişkisine Ait Bulgular.....
- Tablo 10. Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği (CYKEÖ) Puanlarına Ait Bulgular.....
- Tablo 11. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği İle Eğitim Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....
- Tablo 12. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği İle Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....
- Tablo 13. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği İle Aile Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....
- Tablo 14. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği İle Spor Yapılan Yıl İlişkisine Ait Bulgular.....
- Tablo 15. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği İle Yaş İlişkisine Ait Bulgular.....
- Tablo 16. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Spor Branşlarına Göre Yüzdelik Dağılımlarına Ait Bulgular.....

KISALTMALAR

ASHB: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

CEİD: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği

CYKEÖ: COVID- 19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği

EYHGM: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

EHS: Engelli Hakları Sözleşmesi

GSB: Gençlik ve Spor Bakanlığı

ICIDH: International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps

IOC: International Olympic Committee

IOSD: International Sports Organization For The Disabled

IPC: International Paralympic Committee

KASFAD: Kadınlar İçin Spor Ve Fiziksel Aktivite Derneği

OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development

SHGM: Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü

SPSS : Statistical Package For Social Science

TMOK: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

TMPK: Türkiye Milli Paralimpik Komitesi

TOAD: Türkiye Ölçme Araçları Dizini

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YYDÖ: Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği

1. BÖLÜM GİRİŞ

Toplumda sosyal hayat sürdüren her bireyin spor gibi fiziksel etkinlikler yapmaya ihtiyacı vardır. Engelliler için de spor, rekreasyonel faaliyetler, rehabilitasyon ve sosyal entegrasyon için çok önemlidir. Engel grupları içinde ise kadınlar erkeklere göre daha fazla uğraş sarf ederek spor yapma imkanına kavuşabilmektedir. Kadınlar, yüz yıllardır sporun değişik aşamalarında ve değişik statülerde yer bulabilmek için kişisel ve takım olarak mücadele etmektedirler. Uluslararası toplumsal cinsiyet eşitliği politika belgelerinde, spor mecrasında toplumsal cinsiyet içeren dengesizlikler; sporun her aşamasında (amatör/profesyonel/rekreatif) ve her statüde (sporcu/antrenör/hakem/yönetici/taftar) öz değerlerinin kullanımında, imkanlara erişebilme, kariyer yapabilme konusunda kadının aleyhine yaşanan eşitsizlikler ele alınmıştır (Ceid- Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği raporu,2018). Benzer şekilde Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 30. maddesi ile engellilerin spora katılım hakkı açık ve net şekilde ifade edilmiştir (Birleşmiş Milletler, 2006).

Bu durum araştırmamızı engelli kadın sporcuların yaşam kalitesi ve yaşam doyumuna yönlendirmemize sebep olmuştur. Araştırmamızda COVID-19 ile birlikte engelli kadın sporcuların yaşam doyumunu etkileyen aile ve sosyal destek mekanizmalarının varlığı, kadın ve engelli olarak spor arenasında yaşanan ayrımcılıklar, sporun engelli kadınlar üzerinde yaşam kalitesini ve yaşam doyumunu etkileyen faktörler ve COVID-19'un paralimpik kadın sporcuların yaşam kalitesine etkisi ele alınmıştır.

Ülkelerin asli görevlerinden biri; toplumda dezavantajlı kabul edilen kadın, engelli, çocuk ve mülteci gibi kesimlerin ayrımcılıkla mücadelesine destek olmaktır. Ülkeler spor yoluyla kendi kültürel özelliklerini dünyanın farklı ülkelerine aktarırlar. Her ülkenin kendi vatandaşlarına, yeteneği, yaşı ve gelir durumu hangi seviyede olursa olsun, spor yapacağı ve boş zamanını kaliteli olarak değerlendirebileceği olanakları sağlaması gerekmektedir. Spor yapma hakkı ve ulaşılabilirliği diğer tüm bireylerde olduğu gibi engelli bireyler içinde elzemdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hâkim olduğu toplumlarda kadın olmanın zorlukları spor alanında da kendini göstermektedir. Engelli

kadın sporcuların ise kadın olma ve engellilik durumları birlikte değerlendirildiğinde spor alanında ayrımcılığa uğradıklarını düşündükleri ve bu durumun yaşam doyumlarını olumsuz etkilediği görülmektedir.

OECD-AB ve TÜİK'e göre dünyadaki nüfusun %15'i engellidir. Bu da dünya genelinde 1 milyara yakın engelli insan bulunduğunu göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından, dünya nüfusunun yaklaşık dörtte birinin hayatlarının herhangi bir anında, bir veya birden çok engel durumu yaşadıkları belirtilmektedir. Engellilik insanlığın ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanların birçoğu gençlik veya yaşlılık döneminde kalıcı veya geçici bir yetmezlik yaşayabilir ve yaşadıkları süre içerisinde fizyolojik, psikolojik veya bedensel zorluklarla karşılaşabilir (WHO 2011). Ülkemizde engelli oranları nüfusa ve cinsiyete göre incelendiğinde TÜİK verileri ile oluşturulan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ocak 2023 Engelli ve Yaşlı bültenine göre; toplam 2.511.950 engellinin 1.097.307'si kadın, 1.414.643'ünün erkek engelli olduğu görülmektedir.

1.1. Amaç

Yapılan çalışmada iki hipotezin sonuçları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bunlar: “Hipotez 1: Engelli kadın sporcuların, spor imkanlarının artması ile yaşam kaliteleri ve yaşam doyumları artmıştır. COVID-19 pandemisi engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilememiştir.

Hipotez 2: Engelli kadın sporcuların, spor imkanlarının artması ile yaşam kaliteleri ve yaşam doyumları artmamıştır. COVID-19 pandemisi engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir.”

1.2. Araştırmanın Önemi

Toplumda her bireyin spora eşit erişimi, kişisel doyum ve yaşam kalitesinin artmasını beraberinde getirmektedir. Fiziksel aktiviteler ve etkinlikler, bireysel ve takım halinde yapılan sporlar daha sağlıklı bir toplum oluşmasına katkı sağlamaktadır. Rekreatif

etkinliklerin artması doğadan uzak kalan insanların nefes almasını sağlamaktadır. En başta kadınlar olmak üzere tüm engellilerin spora katılımı rehabilitasyonlarını ve sosyalleşmelerini sağlamaktadır. COVID-19 pandemisi ile sosyal izolasyona mecbur kalan bireylerin fiziksel aktivitelerle yaşam doyumu ve kalitesinin yükselmesi özellikle engelli kadınlar için önemli görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun tüm alanlarına yayılması için sporun etkisini ön plana çıkarmak ve engelli kadın sporcuların her kademedeki yaşadıkları zorluklara bir bakış açısı getiren bu çalışmanın literatürdeki yerini bulması önemli görülmektedir. Sporun rekreasyonel faydası engelli kadınların öz güven gelişimlerine yadsınamaz birçok katkı sağlamaktadır.

1.3. Varsayımlar

Araştırmanın konusu ve dahil edilen çalışmaların azlığı nedeniyle, literatürde engelli kadın sporculara daha fazla yer verilmiş olması durumunda, daha iyi bir kıyaslama yapılabileceği farz edilmiştir. Tüm çalışmaların etik ilkelere dayalı olarak yayın ve paylaşım yaptığı varsayılmıştır. Gönüllü katılım formu ile soruları cevaplayan katılımcıların etik ilkelere uygun, izne tabi olarak verileri alınmıştır. Tüm katılımcıların çalışmaya katılımlarında ve sorulara verdikleri cevaplarla çalışmanın niteliğine pozitif katkı sundukları varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Çalışmanın veri toplama aşamasında, COVID-19 pandemisinin etkileriyle tam ve kısmi kapanmalar yüz yüze görüşmeye engel olmuş ve katılımcılarla görüşmeler online olarak yapılmıştır. Olimpiyatlara ve yarışlara hazırlık sürecinin sporcular için neredeyse yılın on ayını kaplayan, uzun antrenman ve kamp sürecini içermesi nedeniyle sporculara erişimi zorlaştırmıştır. Engelli bireylerin sosyal medya ilgi ve erişimlerinin engelleri dolayısıyla sınırlı olması nedeniyle, kendilerine ulaşmak için çok yoğun çalışan antrenörlerinin desteği istenmiştir. Ulusal literatürde engelli kadın sporcularla ilgili az sayıda çalışma olması çalışmanın literatür ve kıyaslama imkanlarını sınırlamıştır.

2. BÖLÜM

ENGELLİ MEVZUATINDA KADIN VE SPOR

2.1. Engelliliğin Tanımı

Engellilik durumunun kavramsal nitelikleri ile ilgili açıklamalar tüm sorunları göstermede eksik kalmaktadır. Engellilik kişinin kendisinin ve çevresinin beklentilerini karşılayamamasına ve kişinin sosyal entegrasyonunu sağlayamamasına sebep olmaktadır. Engellilik durumunun, 5378 Engelliler Hakkında Kanuna, Dünya Sağlık Örgütüne ve Birleşmiş Milletlere göre tanımı aşağıda sıralanmıştır.

2.2. 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanuna Göre Engelli Tanımı

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanuna engelli şöyle tanımlanmaktadır; ‘Doğumla veya doğum sonrası herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal işlevlerini farklı oranlarda kaybederek sosyal yaşama uyum sağlama ve öz bakım ihtiyaçlarını desteksiz karşılayamayan, aile, çevre, sosyal hizmetlerin barınma, bakım, koruma, danışmanlık, rehabilitasyon ve desteklerine muhtaç olan kişi “özürlü” olarak tanımlanmaktadır’ (Koca, 2010)

2.3. Dünya Sağlık Örgütüne Göre Engelli Tanımı

Engelliliğin tanımları ve kategorilerine baktığımızda; “yetersizlik”, “özürlülük” ve “engellilik” kelime anlamları olarak birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), bu anlam karışıklığını engellemek için değişik disiplin ve bilim dallarında sağlık ve tıbbi ihtiyaçlarla ilgili dünya çapında ulaşılabilir, herkesi birbirine bağlayan bir dil yaratmak niyetiyle uluslararası kategoriler oluşturmuştur. (WHO 2001).

Engellilik kavramsal olarak tanımlanırken, “engelli” yerine özürlü ve sakat sözcükleri kullanılsa da bu sözcüklerin anlamları farklıdır. 9 Aralık 1975 tarihinde yayınlanan Sakat Hakları Bildirisinde “Normal bir ferdin, kişisel veya sosyal yaşayışında

kendi kendine yapması gereken işleri bedensel veya zihinsel kabiliyetlerinde, kalıtsal veya sonradan meydana gelen herhangi bir noksanlık sonucu yapamayan kişi.” sakat diye nitelenmektedir. Özürlü nitelendirilirken ise “Bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinden belirli oranda fonksiyon kaybına neden olan, organ yokluğu ve bozukluğu sonucu toplumsal rolünü gerçekleştirebilmesi için bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişidir.” (Naçar, Çetinkaya ve Baykan, 2012) denilmektedir. Engelli kelimesi kinetik işlevi kısıtlanmış kişiyi anlatır. Engellilik kavramsal çerçevede 5378 Sayılı Engelliler Kanunu özelinde, Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü(WHO) nezdinde ayrı değerlendirilmektedir.

2.4. Birleşmiş Milletlere Göre Engelli Tanımı

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi **Madde 6 der ki;**

Sözleşmenin Tarafı Devletler; engelli kadınlar ile kız çocuklarının çok çeşitli ayrımcılıkla karşı karşıya kalarak dışlandığını kabul etmeli ve bu açıdan onların bütün insanlık haklarından ve özgürlüklerinden eksiksiz ve eşit imkanlarda faydalanmalarına yönelik önlemleri almalıdır.

Sözleşmenin Tarafı Devletler; kadınların kişisel ilerlemesini ve güç ve motivasyonunu ve bu sözleşmede zikredilen insanlık hak ve özgürlüklerini kullanmalarını sağlamalı ve ihtiyaç duyulan önlemleri almalıdır.

Madde 30 der ki; tüm engellilerin sağlıklı kişiler gibi sosyo-kültürel yaşama dahil olma hakkını; engellilerin, sanatsal ve kültürel kapasitelerini geliştirerek; öz kimliklerini tanıması, rekreatif ve spor etkinliklerine katılma haklarını onaylar. Sözleşme, engellilerin yaşam standartlarını, yaşam doyumlarını yükseltmeyi amaçlamıştır. Sözleşmenin tarafı olan devletlerin, engellilere karşı ayrımcılığın önüne geçme, tüm engellilerin insan hak ve özgürlüklerine erişimini sağlama ve destekleme sorumluluğu vardır (Birleşmiş Milletler, 18 Kasım 2009).

2.5. Engelliliğin Sınıflandırılması

DSÖ Yetersizlik, Özürlülük ve Engelliliklerin Uluslararası Sınıflandırılması ile ilgili; WHO 1980 yılında Yetersizlik, Özürlülük ve Engelliliklerin Uluslararası Sınıflandırılması (International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps-ICIDH) isimli bir sınıflama sistemini geliştirmiştir. ICIDH, özürlülük olgusunu 3 kategoride ele almıştır:

İnsan vücudunun zihinsel, fiziksel veya işlevsel bozukluğu yetersizlik (impairment) olarak tanımlanmaktadır. Yetersizlik dokular, organlar, el ve ayaklar, vücut sistem veya mekanizmalarındaki fizyolojik, psikolojik, anatomik yapıların ve işlevlerin süreli ve süresiz kaybı ya da anomaliliğini belirtmektedir.

Yetersizlik nedeniyle işlevsel potansiyelin kaybı özürlülük (disability) olarak tanımlanmaktadır. Özürlülük yetersizlik nedeniyle öz bakım ve günlük ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan eksikliği belirtmektedir.

Bir veya birden çok özürlülük, yetersizlik nedeniyle, toplumun ve kişinin kendisi tarafından istenen kişisel işlevlerin yerine getirilememesi sonucu oluşan bozukluk engellilik (handicap) olarak tanımlanmaktadır. Engellilik, yetersizlik ve özürlülüğün sosyal ve çevresel sonuçlarıdır (Başbakkal ve Bilsin, 2014).

2.6. Paralimpik Spor ve Olimpiyatların Tarihi

Modern olimpiyatların başlangıcı Antik Yunan'da düzenlenen festivallere uzanır. 19. yüzyılın başlarından itibaren Viktorya dönemi, kadınların spor arenasında ilk ortaya çıktığı dönemdir. İlk Modern Olimpiyatlar ise Baron Pierre de Coubertin'in kuruculuğunda; 1896 yılında Atina'da düzenlenmiştir. 1960 yılında başlayan Paralimpik Olimpiyatlar ise Olimpiyatların sonrasında oynanmaktadır. Olimpiyatların tüm dünyada yoğun ilgi görmesine rağmen paralimpik olimpiyatlara daha az önem verildiği

görülmektedir. Bunun en bariz kanıtı olarak Paralimpik olimpiyatların genel olimpiyatlardan 4 yıl sonra yapılması ve bağımsız bir yapıya sahip olamaması olarak ifade edilebilmektedir.

Engelli sporcular için spor faaliyetleri engelli sporcular nezdinde yüzyıldan fazla geçmişe sahiptir. İlk olarak savaş sonrası organ kaybı olanlara yönelik olarak yapılan düzenlemeler, rehabilitasyon ve medikal-teknolojik gelişimler, savaş sonu iş kaybı kaynaklı insan gücünü karşılamak için yapılan tüm çalışmalar, paralimpik alanın ortaya çıkmasında öncülük etmiştir. Ancak bu alanın geniş mânada kabul ise II. Dünya Savaşından sonrasına uzamıştır. 1944 yılında Dr. Ludwig Guttmann, İngiltere'deki Stoke Mandeville Hastanesinde bel tutulması olanlar için tedavi merkezi açmıştır. Tedavi sürecinden sonra, öncelikle rehabilite-spor, sonra eğlence-spor ve en sonda bu dönüşüm rekabetçi spora varmıştır.

1948'de ki Londra Olimpiyat Oyunları açılışında Dr. Guttmann, tekerlekli sandalyeli atletler için ilk yarışma düzenlemiş ve Paralimpik tarihinde ilk olan Stoke Mandeville Oyunlarını başlatmıştır. Burada askeri personel olan 16 kadın ve 16 erkek okçuluk yarışmalarına katılmıştır. 1952 yılına gelindiğinde Hollandalı gazilerinde bu oyunlara iştiraki ile Uluslararası Stoke Mandeville Oyunları başlatılmıştır. 1960 yılında ise 23 ülkeden 400 atletle, Roma'da "Paralimpik Oyunlar" adı verilmiş ve o zamandan beri dört yılda bir düzenlenmektedir. IPC (International Paralympic Committee – Uluslararası Paralimpik Komitesi) ve IOC (International Olympic Committee – Uluslararası Olimpiyat Komitesi) olimpiyatların organizasyonundan sorumlu kuruluşlar olarak çalışmaktadır.(TMOK,TMPK; 2010)

Engelli sporcuların yarıştığı ve uluslararası statüde olan Paralimpik Oyunlar, 1988 Güney Kore Seul Yaz Olimpiyat Oyunlarından beri, Olimpiyat Oyunlarının hemen ardından Yaz veya Kış Paralimpik Olimpiyatları olarak yapılmaktadır. Paralimpik Olimpiyat Sporcularının bir amacı ise, engelli olmayan Olimpik sporcularla eşit olduklarını, tüm sporları yapabildiklerini ve eşitsizliğe maruz kalmak istemediklerini

kanıtlamaya çalışmaktadır. Ancak Olimpik ve Paralimpik sporculara verilen finansal destekler oldukça zayıftır. Sporcuların engelleri dikkate alındığında, yarışabildikleri birkaç kategori vardır. Bu nedenle on farklı kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler ekstremit e eksikliği, kas gücü, bozulmuş pasif hareket aralığı, hipertoni, bacak uzunluğu farkı, boy kısalığı, ataksi, atetoz, görme bozukluğu ve zihinsel bozukluklardır. Ayrıca bu kategoriler, spordan spora farklılık gösteren alt kategorilere ayrılmaktadır.

Spor tarihinin ilk bağımsız yapılanması 1908 yılında Selim Sırrı Tarcan tarafından Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti adıyla kurulmuştur. 1911’de Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından resmen kabul edilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK) olarak adlandırılmıştır. IOC kuralları çerçevesinde, amatör sporu ve olimpik faaliyetleri geliştirmeyi görev edinmiş bir kuruluştur. Daha sonra 2002 yılında Türkiye’de Ulusal Paralimpik Komitesi kurulmuş ve aynı yıl IPC’nin üyesi olmuştur. (Özdemir & İlkım, 2019)

Paralimpik kelimesi kök olarak “para” (eşit-Yunanca) ve “olimpik” kelimelerinden üretilmiştir. Engelliler için kişisel tatmin ve gelir imkânlarını arttıran paralimpik oyunlar, engelli kadın sporcuların ülkelerini temsil etmek için ulaşmaya çalıştıkları nihai sonuçtur.

TÜİK 2014 verilerine göre 5137 bedensel engelli lisanslı sporcunun 757’si kadın, 4380’i erkektir. Diğer yandan KASFAD (2021) Türkiye’de sporda toplumsal cinsiyet eşitliği raporuna göre engelli faal kadın sporcu sayısı 976, engelli faal erkek sayısı ise 3271 olarak belirtilmektedir. Rapordaki bu veriler görme, bedensel, işitme ve özel sporcular spor federasyonları verilerine dayanmaktadır.

Japonya’da yapılan Tokyo 2020 olimpiyatları COVID-19 pandemisi nedeniyle Uluslararası Paralimpik Komitesi (IPC) tarafından, 24 Ağustos - 5 Eylül 2021 tarihlerine ertelenmiştir. Tokyo olimpiyatlarında 50 kadın, 57 erkek sporcu katılmış, Tokyo paralimpik olimpiyatlarında ise 44 kadın, 43 erkek sporcu katılmış bulunmaktadır.

Olimpiyatların tarihinde Türkiye'nin katıldığı oyunlardaki toplam kadın sporcu sayısı 250, erkek sporcu sayısı ise 839 iken; paralimpik oyunlardaki toplam sporcu sayısı 107 kadın, 156 erkek olarak belirtilmektedir. Günümüze kadar yapılmış olan olimpiyatlarda Türkiye 25 Olimpiyatın 22'sine katılım sağlamış ve bunun da 14'üne kadın sporcular katılmıştır. Türkiye'de 2012 Londra Olimpiyatları kadın sporcuların erkek sporculardan daha fazla olduğu tek olimpiyat iken, 2020 Tokyo Paralimpik Olimpiyatları da kadın sporcuların erkek sporculardan daha fazla olduğu tek paralimpik olimpiyattır (KASFAD-2021).

Sporcular için paralimpik oyunlar, yetenek, sportif amaç ve yüksek performans sergilenen alanlardır. Paralimpik sporcular amputeler, beyin felçliler, zihinsel engelliler, görme engelliler, tekerlekli sandalye ve "Les Autres" (diğerleri) şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilere ayrılan sporcular daha sonra spor bölümlerine göre dallara ayrılmaktadır.

Sınıflandırma ile sporcuların eşitliği sağlanmaktadır. Engellilerin sınıflandırılması yoluyla yapılan bu düzenlemenin özelliği ise engel durumu ve engellilik fonksiyonel düzeyi göre puanlama yapılması ve buna göre yarışmacı olmalarıdır. Sınıflandırma sisteminin amacı, spor yaparken rakipler arası eşitlik sağlayabilmektir.

3. BÖLÜM

YAŞAM DOYUMU VE YAŞAM KALİTESİ TANIMI

3.1. Yaşam Kalitesi

3.1.1. Yaşam Kalitesinin Tanımı

WHO'ya göre yaşam kalitesi kişinin fiziksel, psikolojik, kişisel inanç, sosyal ilişki durumları ile kişinin sosyal çevrelerindeki göze çarpan özelliklerle olan ilişkilerindeki algı boyutunun karmaşık bir şekilde etkilenmesiyle ortaya çıkan nedenlerle dar kalıplara sığdırılmayacak kapsamlı bir kavramdır.

3.1.2. Yaşam Doyumu Tanımı

Yaşam, doğumla başlayıp can vermayla sona eren dilimi ifade eder (TDK, 2018). Yaşam doyumu bireyin kendi iç dünyasında oluşturduğu standartlara uygun olarak tüm yaşamını olumlu değerlendirmesidir. (Diener ve ark.,1985). Bir başka deyişle yaşam doyumu, insanların hayalleriyle, reel durumlarını kıyaslamasıyla ortaya çıkan bir olgudur. (Özer, Karabulut ve Özsoy, 2003). Doyum seviyesi, isteklerin ve arzuların karşılanması olarak tanımlanır. Yaşam Doyumu, kişinin genel değerlerine ilişkin tüm yaşamını içinde tutan, farklı dilimlerden meydana gelen süreçtir.

Son zamanlarda, kişiler için çok önemli olan yaşam kalitesi çalışmalarında ciddi anlamda artışlar görülmektedir (Pavot ve Diener, 1993). Yaşam kalitesi bireyin barınma, eğitim, çalışma gibi başlıca ihtiyaçlarıyla ilgili olarak amaçlarına varma ve bu amaçları gerçekleştirme hususunda olanaklara sahip olmasıdır. Hayat standardı insanların toplumlarca kabul edilmesi ile bütünleşmeyi sağladığı zaman güçlenir duruma gelir (Schalock ve Siperstein, 1997). Yaşam boyunca nelerden mutlu olduğumuz, hangi mesleği yapmak, nasıl yaşamak istediğimizi belirtmesi sebebiyle hayat standardı, kişisel düşünceleri içinde barındırmaktadır. İnsanların yaşadığı toplum ve kültür olguları kapsamında, gayeleri, arzuları ve ilgileriyle ilişkili olarak, hayattaki rolünü algılama şekline hayat standardı denilir (Kocabaş ve Çelebi, 1997). Ruh biliminde, hayat standardı bireyin hayatından duyduğu memnuniyete yönelik bilinçli bir bilişsel akıl yürütmeyi ifade etmektedir (Pavot ve Diener, 1985).

Yaşam kalitesinin göstergeleri hayat standardı açısından dört başlıkta ele alındığında; kişinin ekonomik durumu, refah, yaşam seviyesi ve kalkınma gibi kavramların dikkat çektiği görülmüştür.

Çevresel faktörlerin ve sosyal kaynaşmanın hayatın süreğen akışında çevreden etkilendiği görülmektedir. Burada yaşam kalitesini etkileyen şey, çevre ile kişinin uyum durumudur. Uygun şartlarda sosyalleşmenin meydana getirilmesi neticesinde, yaşanan çevreyle kişinin etkileşimi başarılı olmaktadır.

Yaşam doyumunu sağlayan bir ilave etken de üretme gücü ve işe yarama hissidir. Başarı motivasyonu ele alındığında, yüksek hayat standardı, insanların ihtiyaçlarını giderecek kaynakların bulunmasını belirlemektedir (Arıoğlu ve diğ., 1994). Hepsinin öncesinde ise kaliteli bir yaşam için sağlıklı hayat standardı sağlanması, süreğen bir hastalık ya da tedavi ile geçecek fiziki, ruhi, toplumsal ve çevresel unsurların olmaması birey için önemlidir (Eser, 2004).

Yaşam Kalitesini Yükselten Koşullar:

- İktisadi ve toplumsal teminat içinde olabilmek
- Güvenli yaşam sürdürebilmek
- Rahat ve huzurlu yaşayabilmek
- Akıcı ve düzen barındıran bir hayat sürdürmek
- Çevresindeki insanlarla iyi ilişkiler kurabilmek
- Kendini iyi hissettiği etkinliklerin içinde yer almak
- Saygınlık kazanmak
- Özerk olabilmek
- Mahremiyet bölgesini korumak
- Kendini tanıtabilmek

- İşlevsel olarak uygun düzeyde olabilmek

Yaşam Kalitesini Düşüren Koşullar:

- Başlıca ihtiyaçlarının giderilmemesi
- Bedensel imajı nedeniyle dışlanmak
- Kişisel eylemlerinin ve gündelik hayat faaliyetlerinin yetersiz olması
- Devamlı olarak halsizlik ve uykulu olma hali
- Cinsellik işlevlerinde bozulmalar meydana gelme
- Gelecekle alakalı kaygılanmalar
- Sosyal destek sistemlerindeki yetersizlikler
- Süreğen hastalığı ve ağrıları olması (Savcı, 2006).

3.2. Engelli Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesi Ve Yaşam Doyumu

Engelli kadın sporcuların yaşam kalitesi ve yaşam doyumunun, sporun getirdiği fiziksel, psikolojik ve sosyal faydalar sayesinde olumlu yönde etkilendiği düşünülmektedir. Payne vd., (2006) göre, fiziksel ve zihinsel yapının yaşam doyumuna etki ettiği, fiziksel aktivitelere katılımın psiko-mental sağlığı ve yaşam doyumunu olumlu olarak etkilediği bildirilmektedir. Psikolojik ihtiyaçların karşılanması, fiziksel sağlık ve mental sağlık seviyesinin yüksek olmasının yaşam doyumunu üzerine doğrudan olumlu etki ettiği söylenebilmektedir (Payne vd., 2006). Spor yapmak, engelli kadınların bedensel fonksiyonlarını geliştirmelerine ve güçlenmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda özgüvenlerini artırmakta ve kendilerini daha bağımsız hissetmelerini sağlamaktadır. Spor aktiviteleri sayesinde engelli kadınlar, dayanıklılıklarını ve yeteneklerini keşfedebilme imkanı bulmakta, bu da onlara büyük bir tatmin ve mutluluk kaynağı olmaktadır. Ayrıca, engelli kadın sporcular, spor aracılığıyla başarılar elde ederken, diğer insanlarla etkileşimde bulunma ve sosyal bağlantılar kurma fırsatı da yakalamaktadırlar. Bu, onların yaşam kalitesini artırırken, sosyal destek ve dayanışma duygusunu güçlendirmektedir. Engelli kadın sporcular, sporun getirdiği tüm bu avantajlarla birlikte, yaşamlarını aktif ve tatmin edici bir şekilde sürdürme imkanı bulmakta ve yaşam doyumlarını önemli ölçüde artırmaktadırlar. Albayrak'ın 2016 yılında yaptığı "Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite seviyeleri ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişki" çalışmasında "fiziksel

aktiviteden elde edilen yaşam doyum değerlerinin okul (iş), spor ve serbest zaman etkinliği ile ilişkisiz olmasının en büyük sebebi öğrencilerin yeterince aktif olamaması ve ortalama değerlerinin birbirine yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü serbest zaman aktivitelerinin katılımcıya yaşamında önemli kazanımlar sağladığı etkinliklere, özgür ve gönüllü olarak katılması beklenmektedir.” şeklinde ifade edilmektedir. Bu da gönüllü ve istekli yapılan spor ve fiziksel aktivitenin yaşam doyumuna olumlu etki edebileceği sonucunu düşündürmektedir.

3.3. Engelli Kadın Sporcuların Yaşam Kalitesi

Engelli kadın sporcuların yaşam kalitesi, sporun fiziksel etkileriyle yakından ilişkilidir. Spor yapmak, engelli kadınların bedensel fonksiyonlarını geliştirmelerine ve güçlenmelerine yardımcı olmaktadır. Örneğin, tekerlekli sandalye basketbolu veya yüzme gibi sporlar, engelli kadınların kas kuvvetini ve dayanıklılığını artırabilmektedir. Bu fiziksel gelişmeler, engelli kadınların günlük yaşam aktivitelerini bağımsız bir şekilde gerçekleştirmelerine yardımcı olmakta ve yaşam kalitelerini artırmaktadır.

Sporun psikolojik etkileri de engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Spor aktiviteleri, engelli kadınların yeteneklerini keşfetmelerini sağlamak ve kişisel başarılar elde etmelerine olanak tanımaktadır. Sonuç olarak spor, engelli kadınların kendilerini daha değerli ve tatmin olmuş hissetmelerine yol açmaktadır.

Sosyal etkileşimler de engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini önemli ölçüde etkiler. Spor aracılığıyla olimpik başarılar elde etmek, engelli kadınların diğer insanlarla etkileşime girmelerini ve sosyal bağlantılar kurmalarını sağlamaktadır. Spor takımlarında veya etkinliklerinde yer almak, engelli kadın sporculara bir topluluk hissi ve sosyal destek sağlamaktadır. Tüm bu etkileşimler, yaşam kalitesini artırırken, yaşam doyumunu da olumlu yönde etkilemektedir.

3.4 Engelli Kadın Sporcuların Yaşam Doyumu

Engelli kadın sporcuların yaşam doyumu, sporun getirdiği avantajlarla birlikte değerlendirilmelidir. Spor yapmak, engelli kadınların yaşamlarını aktif bir şekilde sürdürmelerini sağlamaktadır. Spor aktiviteleri, engelli kadınların enerjilerini yönlendirmelerine, hedefler belirlemelerine ve bu hedeflere ulaşmalarına yardımcı olmaktadır.

Ayrıca, engelli kadın sporcuların yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden biri olan spor alanında elde ettikleri başarılar, engelli kadın sporcuların kendilerini değerli hissetmelerine ve yaşam doyumlarını artırmalarına katkıda bulunmaktadır. Engelli kadın sporcuların özgüvenleri ve özsaygıları, spor alanında elde ettikleri başarılarla güçlenmekte ve yaşam doyumunu olumlu yönde etkilemektedir.

4. BÖLÜM

COVID-19 PANDEMİSİ

COVID-19, münferit bir vaka olarak başlayıp, akabinde Çin'in şehirlerinde ve eyaletlerinde, ülke dışında yayılarak ve diğer kıtaları da etkileyerek pandemi haline gelmiş, ölümcül bir hastalık olması nedeniyle, insanlığa ekonomi başta olmak üzere birçok alanda zarar vererek dünya toplumlarını sarsmıştır.

İnsan vücudunda ilk olarak solunum yolu hastalıkları belirtileriyle başlayarak, özellikle bağışıklığı düşük bireylerde diğer sistemleri etkileyerek, insan sağlığının bozulmasına yol açmaktadır. COVID-19 ülkemizde T.C. Sağlık Bakanlığının tespitlerine göre 13 Ocak 2020'de tanımlanmış bir virüstür.

COVID-19 Çin Halk Cumhuriyetinin Vuhan kentinden başlayarak, Hubei eyaletinde hayvan pazarlarında ve deniz ürünlerinde tespit edilmiş bu şehirlerden sonra da hızla diğer eyaletlere yayılmış, akabinde ülkeler ve kıtalar arası yayılımla pandemi haline gelmiştir.

Koronavirüs familyası, insan ve hayvan sağlığını etkileyen yapıdadır. Hayvanların hepsinde ölümcül sonuçlara neden olmayan bu virüs, İnsanlarda ise Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha şiddetli hastalıklar dahil solunum yolu enfeksiyonlarına sebep olmaktadır. SARS-CoV-2 virüsü Yeni Koronavirüs Hastalığına neden olmaktadır.

Salgınların insanlık tarihi boyunca; sosyal, kentsel ve küresel ölçekte kapsamlı ve iz bırakan etkileri olmuştur. Hastalanan kişilerin, sağlıklı bireylerden uzaklaştırılarak izolasyona alınması ve devletler tarafından yasalar çıkarılarak alınan önlemlerle, insanlar karantinalarda uzun günler geçirmek zorunda kalmıştır. İnsanlığın geçmişte yaşadığı diğer pandemilerde olduğu gibi, bu durum toplumsal yaşamın olağan akışını

etkilemektedir. COVID-19 pandemisinin başlamasıyla ülkemizde sokağa çıkmanın kısıtlanması, yüzme havuzlarının, spor salonlarının kullandırılmaması, sosyo-kültürel faaliyetlerin ötelenmesi, okullarda örgün eğitimin durması vb. tedbirler uygulamaya konulmuştur. Tüm bu süreç içinde insanların ev içi faaliyetleri zorunlu olarak artarken, dış mekan fiziksel uğraşlarını azaltmalarına, günlük yaşam alışkanlıklarının farklılaşmasına, hareketsiz bir yaşamla birlikte psikolojik ve bedensel sağlıklarında bozulmalara yol açmıştır. Ayrıca Zeybek, Bozkurt ve Aşkın (2020) tarafından belirtildiği gibi COVID-19 pandemisi “toplumsal ve ekonomik düzeni derinden etkileyen, kurumlara yönelik güven duygusunu sarsan, değerleri sorgulatan, belirsizlik ve korkunun hâkim olduğu evrensel bir varoluşsal kriz oluşturmuştur” (Bozkurt ve diğ., 2020). Sporun ve sosyal ilişkilerin psikolojik iyi oluş ve yaşamdan zevk alma, yaşam doyumunu sağlamak için önemli bir unsur olduğu düşünüldüğünde, sosyal baskılanmanın kişilerin duygu ve düşünce dinamiklerinde yarattıkları negatif etkileri daha kolay anlaşılabilir.

Tüm bu süreçte karantina süreçlerini en zor atlatan kesim yine kadınlar ve engelliler olmuştur. Pandemi ile birlikte evde kapalı kalan kadının uğradığı, kadına yönelik aile içi sözel, duygusal, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddetin artması COVID-19’un yarattığı bir diğer olumsuzluktur (Akın, 2013).

COVID-19 salgını, dünya çapında büyük bir sağlık krizine yol açmış ve sosyal hayatı, spor etkinliklerini ve günlük rutinleri derinden etkilemiştir. Engelli kadın sporcular, pandeminin getirdiği kısıtlamalar ve zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. COVID-19’un engelli kadın sporcuların yaşam kalitesine olan etkileri fiziksel, psikolojik, sosyal olarak aşağıdaki şekilde incelenmektedir.

Fiziksel Etkiler: COVID-19, özellikle kronik sağlık sorunlarına sahip olan engelli kadın sporcular için fiziksel riskleri artırmaktadır. Virüsün ağır semptomlar ve komplikasyonlara neden olma potansiyeli, engelli kadın sporcuların sağlık durumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, spor etkinliklerinin sınırlanması ve salonların

kapanması gibi önlemler, fiziksel aktivite düzeylerini azaltabilmekte ve rehabilitasyon süreçlerini engelleyebilmektedir. Bu durum da, engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini düşürebilmektedir.

Psikolojik Etkiler: Pandeminin sosyal izolasyon, belirsizlik ve kaygı gibi psikolojik etkileri, engelli kadın sporcular üzerinde daha da ağırlaşabilmektedir. Spor, engelli kadınların ruh sağlığını destekleyen bir çıkış noktası ve motivasyon kaynağı olmaktadır. Ancak, spor etkinliklerinin askıya alınması ve takım sporlarının kısıtlanması, engelli kadın sporcuların sosyal bağlantılarını ve motivasyonlarını azaltabilmektedir. Bu da, stres, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlara yol açabilmekte ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir.

Sosyal Etkiler: Engelli kadın sporcular, genellikle spor toplulukları ve takımları içinde sosyal bağlantılar kurmaktadır. Ancak, pandemi nedeniyle spor etkinliklerinin kısıtlanması, engelli kadın sporcuların sosyal etkileşimlerini sınırlandırmaktadır. Sosyal izolasyon, destek sistemlerinin zayıflamasına ve sosyal bağlantıların azalmasına yol açabilmekte, bu da engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini düşürebilmekte ve sosyal destekten yoksun kalmalarına neden olabilmektedir.

5. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu çalışmada araştırma evreni olarak paralimpik kadın sporcular ele alınmıştır. Sporculara kartopu yöntemi ile sosyal medya hesaplarından (twitter, instagram, Linkedinn), Gençlik ve Spor Bakanlığı mail adreslerinden ve antrenörleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmaya farklı spor dallarından 15-50 yaşları arasında, 138 paralimpik kadın sporcu katılmıştır. Nicel verileri toplamak için bir form ve iki adet ölçek kullanılmıştır. Demografik bilgi formu ile kadın sporcuların demografik bilgileri toplanmış, kadın sporcuların hayatında sporun yaşam doyumlarına etkisi, Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile ölçülmüş ve bütün insanlığın zor zamanlar geçirmesine neden olan COVID-19 pandemisinin kadın sporcuların yaşantısına etkisi, COVID-19'un yaşam kalitesine etkisi ölçeği ile ölçülmüştür. Bulgulardan elde edilen anlamlılık düzeyi için 0,05 kullanılmış; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı düşünülmüştür. Nicel verilerin analizinde SPSS-22 programı kullanılmıştır. Kategorik verilerin hepsinde ANOVA'nın non-parametrik alternatifi olan Kruskal Wallis testi, iki açık uçlu değişken analizlerinde de Spearman testi kullanılmıştır. Yaşam kalitesi, yaşam doyumunu ve COVID-19'un yaşam kalitesine etkisi arasında korelasyonel ilişki saptanmamıştır. Elde edilen bulgulara göre yaş, eğitim durumu, kişisel gelir, aile geliri, spor yapılan yıl ile yaşam kalitesi ve yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($p > 0,05$) Ancak spor yapılan yıl ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği sonucu (Spearman's rho) negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki vardır. ($p < 0,05$)

Engelli kadın sporcuların COVID-19 pandemisi ile birlikte yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen; yaşam kalitelerinin ve yaşam doyumlarının genel yaşam doyumunu, ilişki doyumunu, benlik doyumunu alt boyutlarında yüksek seyrettiği, sosyal çevre ve iş doyumunu alt boyutlarında ise diğer boyutlara göre düşük seyrettiği görülmüştür.

Türkiye Ölçme Araçları Dizininden (TOAD) ulaşılan Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği (YYDÖ) ulusal alan yazında sıkça kullanılan, Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985)

tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Köker (1991) ve Yetim (1993) tarafından yapılan, 5 maddelik "Genel Yaşam Doyumunu Ölçeği" ölçeğinin; soru sayısının az olması ve sadece genel yaşam doyumunu ölçmesi nedeniyle, bireylerin yaşam doyumlarına dair daha ayrıntılı bir ölçek geliştirmesi amacıyla; Kaba, İ., Erol, M. ve Güç, K. (2018) tarafından geliştirilmiştir. 21 sorudan oluşan ölçek Likert tipi, beşli derecelendirmeli (1=Hiç uygun değil, 2=Uygun değil, 3=Kısmen uygun, 4=Uygun, 5=Tamamen uygun) şeklinde oluşturulmuştur. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği yaşam kalitesi ve yaşam doyumunu ile doğru orantılı olarak tanımlanmıştır.

Türkiye Ölçme Araçları Dizininden (TOAD) ulaşılan diğer ölçek COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği, beşli Likert tipi 6 sorudan oluşmakta, (1=Kesinlikle katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4= Katılıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum) şeklinde cevaplanmaktadır. Repiști S, Jovanović N, Kuzman M. R, Medved S, Jerotić S, Ribić E. (2020) tarafından geliştirilen ölçek, Ökten Ç, Gezgin Yazıcı H. (2022) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği yaşam kalitesi ile doğru orantılı olarak tanımlanmıştır.

Alan yazın incelendiğinde engelli kadın sporcuların yaşam kalitesi ve yaşam doyumunu, COVID-19 ile birlikte yaşadıkları zorlukları kapsayan çok az araştırmaya rastlanılmış olması konunun önemini ortaya koymaktadır. Araştırmada engelli kadın sporcuların yaşam kalitesi, yaşam doyumunu COVID-19'un etkileri, engelli kadınların sporda toplumsal cinsiyet dinamikleri ile nasıl mücadele ettikleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

5.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Nicel araştırma yöntemi, nicel verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasını içeren bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, sayısal verilerin objektif bir şekilde ölçülmesine ve istatistiksel analizlere tabi tutulmasına dayanmaktadır.

5.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Demografik verilerin toplanması için “Demografik bilgi formu” kullanılmıştır. 1985’de Diener, Emmons, Laresen ve Griffin tarafından geliştirilen, 2018’de Kaba, Erol, ve Güç, tarafından daha da geliştirilerek güncellenen “Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği” ve 2020 yılında Repišti, Jovanović, Kuzman, Medved vd. tarafından geliştirilen “Covid-19’un yaşam kalitesine etkisi ölçeği” kullanılmıştır. Veriler etik ilkeler, gönüllü katılım formu ile sporcuların açık rızaları alınarak, küçük yaştaki sporcuların antrenör ve velileri eşliğinde toplanmıştır.

5.3. Verilerin Toplanması

Araştırma evreni olan paralimpik kadın sporculardan, Demografik bilgileri, yaşam kalitesi ve yaşam doyumu ile ilgili düşünceleri ve COVID-19 pandemisinin yaşam kalitelerine etkisi hakkındaki soruları cevaplamaları istenmiştir. 757 paralimpik kadın sporcudan kartopu yöntemi ile 145 kişiye ulaşılmış ancak 138 kişi anket sorularının tamamını yanıtlamıştır. Bu konuda “Demografik bilgi formu”, “Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği” ve “Covid-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği”nin 34 adet sorudan oluşması nedeniyle; sporcular için uzun olarak değerlendirilme ihtimalinin etkili olduğu düşünülmektedir.

6. BÖLÜM BULGULAR

6.1. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Sosyo–Demografik Bulguları

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Sosyo-Demografik Bulguları

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Eğitim Durumu		
Okuryazar	4	2,89
İlkokul mezunu	1	0,72
Ortaokul mezunu	8	5,79
Lise mezunu	50	36,23
Üniversite mezunu	65	47,10
Yüksek lisans / Doktora mezunu	10	7,24
Gelir Düzeyi		
Düşük	22	15,94
Orta	112	81,15
Yüksek	4	2,89
Aile Gelir Düzeyi		
Düşük	17	12,31
Orta	113	81,84
Yüksek	8	5,79
Spora Yönlendiren		
Aile	37	26,81
Antrenör	5	3,62
Arkadaş	27	19,56
Eş	4	2,89
Kendi motivasyonu	23	16,67
Komşu	2	1,44
Okul	38	27,53
Sağlık görevlisi	2	1,44
Yaş Aralığı		
0-18	19	13,8

18-24	19	13,8
24-45	90	65,2
45-65	10	7,2
Toplam		138

Araştırmaya katılım sağlayan 138 engelli kadın sporcunun sosyo-demografik bulguları (tablo 1) incelendiğinde, %13,8'inin 0-18 yaş, %13,8'inin 18-24 yaş, %65,2'sinin 24-45 yaş, ve %7,2'sinin 45-65 yaş arasında olduğu, eğitim durumlarına baktığımızda; %2,89'unun okuryazar, %0,72'sinin ilkokul mezunu, %5,79'unun ortaokul mezunu, %36,23'ünün lise mezunu, %47,1'inin üniversite mezunu olduğu ve %7,24'ünün yüksek lisans/doktora mezunu olduğunu görülmektedir. Katılımcıların daha çok orta yaş grubunda seyrettiği ve eğitim düzeylerinin lise, üniversite düzeyinde daha yüksek olduğu görülmektedir. Kişisel gelir düzeylerine baktığımızda %15,94'ünün düşük, %81,15'inin orta ve %2,89'unun yüksek gelir düzeyinde olduğu, aile gelirlerinin ise; %12,31'inin düşük, %81,84'ünün orta ve %5,79'unun yüksek gelire düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Gelir algısı kişiden kişiye değişmekle birlikte, bulgulardan engelli kadın sporcuların ve ailelerinin orta gelir düzeyine sahip olduklarını düşündükleri söylenebilmektedir. Katılımcıları spora yönlendiren parametrelere baktığımızda %26,81'inin aile, %3,62'sinin antrenör, %19,56'sının arkadaş, %2,89'unun eş, %16,67'sinin kendi motivasyonu, %1,44'ünün komşusu, %27,53'ünün okul ve %1,44'ünün ise sağlık personeli tarafından yönlendirildiği görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun aile ve okul gibi yakın çevresi tarafından spora yönlendirildiği görülmektedir.

6.2. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği Puanlarına Ait Veriler

Tablo 2: Araştırmaya katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği Puanlarına Ait Bulgular

		N	En Küçük	En Büyük	Ortalama	SS
Yetişkin Yaşam Doyum Ölçeği		138	35	105	82,47	13,24

p>0,05

Tablo 2'ye baktığımızda Yetişkin yaşam doyumu ölçeğinde Likert tipi, beşli derecelendirmeli “1=Hiç uygun değil, 2=Uygun değil, 3=Kısmen uygun, 4=Uygun, 5=Tamamen uygun” şeklinde puanlama yapılmıştır. Yukarıda tablo 2’de görüldüğü üzere, cevapların standart sapması 13,24 ve ortalaması 82,47’dir. Ölçek sorularına verilen cevaplardan edinilen en büyük değer 105, en küçük değer ise 35 olmuştur.

Tablo 3: Araştırmaya katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Bulgular

ALT BOYUT	N	En Küçük	En Büyük	Ortalama	SS
Genel yaşam doyumu	138	7	30	21,60	4,21
İlişki doyumu	138	6	25	21,09	3,72
Benlik doyumu	138	8	20	17,22	2,69
Sosyal çevre doyumu	138	4	15	11,23	2,79
İş doyumu	138	3	15	11,31	3,43

Tablo 3’de Yetişkin yaşam doyumu ölçeği alt boyutlarına baktığımızda “genel yaşam doyumu” alt boyutunda standart sapmanın 4,21, ortalamasının 21,60, elde edilen en büyük değerin 30, en küçük değerin 7 olduğu görülmüştür. Ölçeğin ilişki doyumu alt boyutuna baktığımızda standart sapmanın 3,72, ortalamasının 21,09, elde edilen en büyük değerin 25, en küçük değerin 6 olduğu görülmüştür. Ölçeğin benlik doyumu alt boyutuna baktığımızda standart sapmanın 2,69, ortalamasının 17,22, elde edilen en büyük değerin 20, en küçük değerin 8 olduğu görülmüştür. Ölçeğin sosyal çevre doyumu alt boyutuna baktığımızda standart sapmanın 2,79, ortalamasının 11,23, elde edilen en büyük değerin 15, en küçük değerin 4 olduğu görülmüştür. Ölçeğin iş doyumu alt boyutuna baktığımızda standart sapmanın 3,43, ortalamasının 11,31, elde edilen en büyük değerin 15, en küçük değerin 3 olduğu görülmüştür. Tablo 3’ün analizine göre engelli kadın sporcuların yaşam kalitelerinin ve yaşam doyumlarının; genel yaşam doyumu, ilişki doyumu, benlik doyumu alt boyutlarında yüksek seyrettiği, sosyal çevre ve iş doyumu alt boyutlarında ise diğer boyutlara göre düşük seyrettiği şeklinde yorumlanabilmektedir. Özcan ve Gençay (2023)’ın spor yapan görme engelliler ile yaptığı çalışmada da benzer şekilde benlik saygısı ve yaşam doyumu arasında aynı yönlü, gücü orta dereceli istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Benlik saygısı benlik doyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Koca (2011)’nın spor yöneticileri üzerine yaptığı çalışmada değindiği gibi, spor kurumlarında kadın sporcuların görev, işe alınma, terfi, maaş, konum ve kadın erkek eşitliği düzeyi, ücret eşitliği vb. bu çalışmada ulaştığımız sosyal çevre ve iş doyumu düzeylerinin düşüklüğü ile örtüşmektedir.

6.3. YYDÖ Karşılaştırmalı Veriler

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile Eğitim Düzeyleri karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Okuryazar	4	45,00	5,84	0,21
İlköğretim	9	75,56		

Lise	50	77,79
Üniversite	65	66,21
Lisansüstü	10	53,80

p>0,05

Tablo 4’de ilişkisiz örneklemlerde ANOVA’nın alternatifi olarak kullandığımız Kruskal-Wallis-H analizine göre anlamlılık düzeyleri görülmektedir. Analizde eğitim düzeyine göre yetişkin yaşam doyumu incelendiğinde okuryazar, ilköğretim, lise, üniversitesi ve lisansüstü eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05). Eğitim düzeylerine göre (tablo 3 N değerleri) 4 sporcunun okuryazar, 9 sporcunun ilkokul, 50 sporcunun lise, 65 sporcunun üniversite ve 10 sporcunun da lisansüstü eğitim aldığı görülmektedir.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Gelir	N	Sıra Ortalaması	H	P
Düşük	22	63,43	1,04	0,59
Orta	112	70,18		
Yüksek	4	83,75		

p>0,05

Tablo 5’de ilişkisiz örneklemlerde ANOVA’nın alternatifi olarak kullandığımız Kruskal-Wallis-H analizine göre anlamlılık düzeyleri görülmektedir. Analizde gelir düzeyi ile Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeğinin puan toplamının Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05). Tablo 5’de 22 sporcunun düşük, 112 sporcunun orta ve 4 sporcunun da yüksek gelir seviyesine sahip olduklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile Aile Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Aile Geliri	N	Sıra Ortalaması	H	P
Düşük	17	61,09	1,98	0,37
Orta	113	69,65		
Yüksek	8	85,19		

$p>0,05$

Tablo 6’de ilişkisiz örneklemelerde ANOVA’nın alternatifi olarak kullandığımız Kruskal-Wallis-H analizine göre anlamlılık düzeyleri görülmektedir. Analizde aile gelir düzeyi ile Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeğinin puan toplamının Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Tablo 6’de aile gelirleri hakkında 17 sporcunun düşük, 113 sporcunun orta ve 8 sporcunun da yüksek gelir seviyesine sahip olduklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile Spor Yapılan Yıl İlişkisine Ait Bulgular

	Spor yapılan yıl		
	N	<i>r</i>	<i>p</i>
YYDÖ Toplam Puanı	138	0,66	0,43

$p>0,05$

Tablo 7’de spor yapılan yıl ile Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeğinin puan toplamının Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 8: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile Yaş İlişkisine Ait Bulgular

	Yaş		
YYDÖ	N	<i>r</i>	<i>p</i>
Toplam Puanı	138	0,75	0,38

$p>0,05$

Tablo 8’de yaş ile Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği korelasyon testi sonucu (Spearman’s rho) anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 9: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği (CYKEÖ) İlişisine Ait Bulgular

	COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği		
YYDÖ	N	<i>R</i>	<i>p</i>
Toplam Puanı	138	-0,14	0,09

$p>0,05$

Tablo 9’de Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeği ile COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği korelasyonu testi sonucu (Spearman’s rho) anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4,5,6,7,8,9’da elde edilen bulgularla kıyaslandığında; Özcan ve Gençay (2023)’in spor yapan görme engelliler ile yaptığı çalışmada yaşam doyumu ve gelir düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmakla birlikte, gelir arttıkça yaşam doyumunun arttığı görülmüş ve bu durum araştırma bulgularımızı desteklememektedir.

Duman, Baştuğ, Taşgın ve Akandere’nin 2011 yılında yapmış olduğu “Bedensel engelli sporcularda kendine güven duygusu ile yaşam doyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi” çalışmasında; kendine güven, yaş, eğitim ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken cinsiyet ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışmamıza benzerlik arz eden bu durum araştırmacılar tarafından; “Kadın katılımcıların

kendine güven ve yaşam doyum özelliğinin yüksek ortalamaya sahip olması yaşadığımız kültürün kadına daha fazla sorumluluk yüklemesinden kaynaklı olabilir.“ şeklinde açıklanmaktadır.

6.4. Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği Puanlarına Ait Veriler

Tablo 10: Kadın Sporcuların COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği (CYKEÖ) Puanlarına Ait Bulgular

	N	En Küçük	En Büyük	Ortalama	SS
COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği	138	6	30	16,07	6,78

p>0,05

Tablo 10’a baktığımızda COVID-19’un Yaşam Kalitesine Etkisi ölçeğinde Likert tipi, beş derecelendirmeli “1=Kesinlikle katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4= Katılıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum” şeklinde puanlama yapılmıştır. Yukarıda ki tablo 10’da görüldüğü üzere, cevapların standart sapması 6,78 ve ortalaması 16,07’dir. Ölçek sorularına verilen cevaplardan edinilen en büyük değer 30, en küçük değer ise 6 olmuştur. Ölçekten elde edilen puanın yüksekliği yaşam kalitesi ile doğru orantılı olarak tanımlanmıştır.

6.5. CYKEÖ Karşılaştırmalı Veriler

Tablo 11: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19’un yaşam kalitesine etkisi ölçeği ile Eğitim Düzeyleri karşılaştırılmasına ait bulgular

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	H	P
Okuryazar	4	106,25	4,39	0,35
İlköğretim	9	63,44		
Lise	50	65,04		
Üniversite	65	71,50		
Lisansüstü	10	69,55		

p>0,05

Tablo 11'e göre eğitim düzeyi ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği puan toplamının Kruskal Wallis testi sonucunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un yaşam kalitesine etkisi ölçeği ile Gelir Düzeyleri karşılaştırılmasına ait bulgular

Gelir	N	Sıra Ortalaması	H	P
Düşük	22	70,30	0,02	0,98
Orta	112	69,27		
Yüksek	4	71,63		

p>0,05

Tablo 12'ye göre gelir ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği puan toplamının Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Tablo 13: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği ile Aile Gelir Düzeyleri Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Aile Geliri	N	Sıra Ortalaması	H	P
Düşük	17	74,59	0,69	0,70
Orta	113	69,38		
Yüksek	8	60,38		

p>0,05

Tablo 13'e göre aile geliri ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği puan toplamının Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 14: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği ile Spor Yapılan Yıl ilişkisine Ait Bulgular

		Spor yapılan yıl			
COVID-19'un	Yaşam	N	<i>r</i>	<i>p</i>	
Kalitesine	Etkisi	Ölçeği	138	-0,28	0,00
Toplam Puanı					

$p<0,05$

Tablo 14'e göre spor yapılan yıl ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği sonucu (Spearman's rho) negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların COVID-19'un yaşam kalitesine etkisi ölçeği ile Yaş ilişkisine ait bulgular

		Yaş			
COVID-19'un	Yaşam	N	<i>r</i>	<i>p</i>	
Kalitesine	Etkisi	Ölçeği	138	-0,04	0,62
Toplam Puanı					

$p>0,05$

Tablo 15'e göre yaş ile COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği Toplam Puanı korelasyonu testi sonucu (Spearman's rho) anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

6.6. Katılımcıların Spor Branşlarına Göre Yüzdeler Dağılımı

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Kadın Sporcuların Spor Branşlarına Göre Yüzdeler Dağılımlarına Ait Bulgular

Spor Branşı	Sayı	Yüzde
Atıcılık (tabanca)	1	0,7
Atletizm	11	8
Badminton	1	0,7
Basketbol	3	2,2
Bocce	1	0,7
Dövüş	11	8
Eskrim	1	0,7
Espor	1	0,7
Futbol	14	10,1
Golbol	7	5,1
Halter	6	4,3
Hentbol	4	2,9
Jimnastik	3	2,2
Judo	3	2,2
Koşu	4	2,9
Masa tenisi	7	5,1
Okçuluk	1	0,7
Ragbi	1	0,7
Tenis	2	1,4
Voleybol	17	12,3
Vücut geliştirme	12	8,7
Yelken	1	0,7
Yüksek atlama	1	0,7
Yürüyüş	16	11,6
Yüzme	9	6,5
Toplam		138

Tablo 16’da; atıcılık, badminton, bocce, eskrim, espor, okçuluk, ragbi ve yelken sporu yapan birer sporcu olduğu, 11 sporcunun atletizm ve dövüş sporları ile ilgilendiği voleybol, futbol, basketbol, golbol, hentbol vb. takım sporu ile uğraşanların 4-17 kişi

olduğu, yüksek atlama, judo, halter masa tenisi, koğu gibi bireysel sporlarla 1-7 kişinin ilgilendiği görülmektedir.

Katılımcıların spor branşlarına göre dağılımını incelediğimizde; takım sporları, atletizm ve savunma sporlarının daha çok tercih edildiği görülmektedir. Bulgular paralimpik kadın sporcuların birden fazla spor dalıyla ilgilendiğini, tek dal spor yapan engelli kadın sporcu sayısının oldukça az olduğunu göstermektedir.

7. BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada engelli kadın sporcuların yaşam kalitesi, yaşam doyumu ve COVID-19'dan etkilenme durumu incelenmek istenmiştir. 138 paralimpik kadın sporcuyla yapılan çalışmada iki ölçek kullanılarak veriler toplanmıştır. Toplanan bu veriler istatistiksel olarak incelenip değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlar şunlardır:

Sosyo-demografik bulgular incelendiğinde 24-45 yaş aralığında daha fazla paralimpik kadın sporcu olduğu, kendi gelirlerinin ve aile gelirlerinin orta düzeyde olduğu, eğitim düzeylerinin lise, üniversite düzeyinde yoğunlaştığı ve aile, okul gibi yakın çevre tarafından spora yönlendirildikleri tespit edilmiştir.

Yetişkin yaşam doyumu ölçeği alt boyutlarına baktığımızda genel yaşam doyumu, ilişki doyumu ve benlik doyumunun; sosyal çevre ve iş doyumuna göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Tablo 2)

Yaşam kalitesi, yaşam doyumu ve yaş, kişisel gelir, aile geliri, spor yapılan yıl, eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

COVID-19'un yaşam kalitesine etkisi ile yaş, kişisel gelir, aile geliri, eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemekle birlikte, spor yapılan yıl ile negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$ Tablo 14) Literatürde kıyaslama yapılabilecek bir çalışma bulunamadığından; paralimpik kadın sporcuların, spor yapılan yıl arttıkça COVID-19 pandemisinin yaşam kalitesini düşürdüğünü düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak; engelli kadın sporcularla yapılan bu çalışmada yaşam kalitesi ve yaşam doyumunun; yaş, spor yapılan yıl, kişisel ve ailesel gelir, eğitim ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı; COVID-19 pandemisinin yaşam kalitesine etkisinin oldukça zayıf olduğu görülmüştür. Sporun engelli kadın sporcular üzerinde iyileştirici ve motive edici rolünün literatürdeki diğer çalışmalarla eş değer şekilde kanıtlandığı söylenilebilmektedir.

Araştırma sonucunda yapılabilecek öneriler şunlardır: Engelli kadın sporcuların yaşam kalitesini iyileştirmek için çeşitli destek ve iyileştirme stratejileri uygulanmalıdır. Bunlar arasında sanal spor etkinlikleri ve antrenman projeleri uygulamak, online psikolojik destek ve danışmanlık hizmetleri sunmak, dijital iletişim araçlarıyla sosyal bağlantıları desteklemek ve sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak yer alabilmektedir.

Engelli kadının daha çok küçük yaşlarda karşılaştığı akran zorbalığı toplumsal cinsiyet kodlarının nesilden nesile aktarılan en basit örneğidir. Engelli kadının eğitim hayatına devam ederken kazandığı beceriler ve donanımlar da ne yazık ki iş hayatında ona avantajlı bir konum sağlayamamaktadır. Kamu ve özel sektörde engelli ve kadın istihdamını arttıran politikalara rağmen, engelli kadın eğitime ve yeteneklerine uygun istihdam olanaklarından faydalanamamakta ve kendisine lütuf gibi sunulan işlerde çalışmak durumunda kalmaktadır. Bu durumda yaşam doyumunu olumsuz etkilemektedir. Ancak hem profesyonel çalışma yaşamı hem de hobi olarak yapılan spor engelli kadınlar için olumlu etki ve değişiklik yapabilmektedir. Sosyal sermayeye talip olan engelli kadın kendi öz saygı ve başarı doyumuna ulaşmak için spordan faydalanmaktadır. Ancak engelli kadın sporcu, engelli ve kadın olmanın dezavantajlarını erkek hakim spor medyasında da görmektedir.

Spor medyası ya engelli kadını kadınlık vasfından sıyrarak haberleştirmekte ya da onu sadece protez bir bacak, güzel bir vücut olarak sayfalarına taşımaktadır. Benzer eleştiriyi sosyal bağlamda da düşünmek mümkündür.

Profesyonel sporun; performans sporcusu engelli kadınlar için beklenen etkisi ekonomik kazanç ve görünürlüğün artması olarak düşünülmesine rağmen gerçek bundan tamamen farklıdır. Sponsorların ve küresel medyanın talep ettiği güzellik, altın oran kavramlarına tamamen zıt olan engelli kadın bedeni sporcular için elzem olan sponsor talebinin de karşılıksız ve yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Mesleki olarak muvaffak olmak, yaşam doyumuna ulaşmanın ana aktörlerinden biridir. Teknolojik gelişmelerle paralel büyüyen paralimpik spor uygun ekipman desteğinin önemini daha da arttırmaktadır. Uygun ekipmanlarla engelini daha az duyumsamak, ağrısız spor yapmak kadınların başarılarını artıracak faktörlerdendir. Sadece erkek sporcular, büyük kulüp sporcuları ve milli sporcular değil her yaşta kadın engelli sporcunun, sponsor desteği görmesi spor alanında kadınların daha refah, yetkin ve mutlu bir yaşam sürmesini sağlayabilmektedir.

Engelli spor derneklerinin, STK'ların ticari kaygılarla (dergi vs.) satmaları, istemeden de olsa engellileri daha acınası gösterir gibi olmakta, kadın sporcuların her başarısında büyük bir mucize gerçekleştirmiş gibi abartılı beğeniler sergilemeleri, engelli kadın sporcular için rencide edici olmaktadır. Bireylerin sosyal dinamikler içinde kabul görmek, etiketlenme ve dışlanmaya maruz kalmadan, ucube görüşlerle rahatsız edilmeden yaşama talepleri, en çok engellilerin dillendirdiği ihtiyaçlardır. Sosyal hayatın içinde, spor salonlarına ulaşabilmek için kent mimarisinin görünür görünmez tehlikeleri ile baş başa kalan engelli kadın sporcu her evden çıktığında “acaba bugün eve dönebilecek miyim?” kaygısı taşımaktadır. Kendi engelini sanki bir suç, günah gibi içselleştirmesine neden olan toplumsal dayatmalar, engelli kadını görünmez duvarlarla çevrili şehir hayatında eve kapatmaktadır. Belediyelerin kurumların engelli için yapılan uygulamaları zahmet ve masraf olarak görmeleri (örn. otobüs şoförlerinin rampa indirirken söylenmesi) engelli kadının kendini eve hapsederek görmezden gelmesine neden olmaktadır. Ayrıca öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması bile engelli kadın için oldukça zor olmakta, az sayıdaki engelli tuvaletlerini karşı cinsle ortak kullanmak durumunda kalmaktadır. Özellikle COVID-19 pandemisi ile öz bakım ihtiyaçlarını gidermek daha da zorlaşmış, avmler, ibadet yerleri,

spor salonları, yüzme havuzları, tiyatro ve sinemalar kapatılarak insanlar izolasyona tabii tutulmuştur. Yine bu konuda da en büyük güçlüğü engelli kadın sporcular yaşamıştır.

Ülkemizde engellilerin spor yapmaları, sosyalleşmeleri için yapılmış rehabilitasyon merkezleri işlevsel olarak çalışmamakta ve boş binalar olmaktan öteye gidememektedir. Toplumsal cinsiyet algılarının nesilden nesile geçtiği, kültürü şekillendirdiği küresel dünyada hem söylem hem de eylem olarak kadının ve engellinin ikincil konumunu kırmak hepimizin vazifesidir. Bu hedefe ulaşma yolunda, sporun kadınlar ve engelliler için önemini farkına varılmalıdır.

Ayrıca engelli kadınların görünmez duvarlar arkasından çıkarak spor, eğlence, kültürel faaliyetlere katılmalarını sağlamak için her mahalleye ‘Sporla Tanışma Merkezleri’ adı ile spor ve rekreasyon birimleri kurulabilir. Bu tesislerden diğer sağlıklı bireyler ile engelli kadınların aynı anda faydalanması, engelli kadınlar için dışlanma ve etiketlenme durumunun önüne geçebilir ve bu merkezlerde yetenekleri keşfedilen sporcular paralimpik olimpiyatlarda ülkemizi temsil edebilirler.

Engelli çocukların özellikle kız çocuklarının aile içinde kabul görmesi, ailelerin engelli çocuk sahibi olmakla ilgili endişelerini gidererek, yeterli desteğin verilmesi için Aile ve Sosyal hizmetler Bakanlığı olmak üzere tüm bakanlıklarla gerekli çalışmalar yapılabilir.

NTV radyo ve TRT spor röportaj serilerinin (Engelsiz spor, sporun kadınları, olimpiyat yolu) kanıtladığı şekliyle; kadın paralimpik sporcular için sponsor bulmanın zor olduğu bu arenada; devlet teşvikleri ve olimpiyat başarıları ile hem kendilerinin hem de ailelerinin refah düzeyini artırarak yaşam standartlarının iyileştirilmesi sağlanabilir. Bu da spor kariyerlerinin daha da ilerlemesine ve yeni gelecek olan kadın engelli arkadaşlarımıza rol model olması açısından paha biçilmezdir. Böylece engelli kadınların spor yaparak engeliyle barışması ve sosyal sermaye biriktirmesi onun faydasına olacaktır.

Özellikle kız çocuklarının eğitiminde “Haydi Kızlar Spora” gibi projelerle hem sağlıklı kadınların, hem de engelli kadınların spora katılımı teşvik edilmelidir. Toplumda yerleşmiş olan eril mekanizmanın “kadına sen yapamazsın, zayıfsın” söylemlerine karşı bir duruş olarak yeni yeteneklerin keşfedilmesi, engelli kadınlara özellikle spor alanında pozitif ayrımcılık yapılarak yardımcı olunması, ülkemiz ve engelli bireyler adına Paralimpik Olimpiyatlardaki başarının artırılması, yaşam doyumunu arttıracak tedbirlerdendir. Bütün dünyada büyük paniğe yol açan COVID-19 virüsünün yarattığı psikolojik, fiziksel ve toplumsal etkilerin iyi analiz edilerek; tekrar büyük bir pandemi yaşanması durumunda alınacak önlemlerin belirlenmesi için yapılan bu çalışma gibi çalışmalarla literatüre katkı sağlanmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca engelli kadın sporcuların ihtiyaçlarını ve güvenliklerini dikkate alan pandemi yönetim stratejileri ve politikaları geliştirilebilmelidir.

Gelecekte engelli kadın sporcular ile yapılacak olan çalışmalarda, bu araştırmanın devamı niteliğinde nitel ve karma yöntemlerle yeni çalışmalar yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2023, Ocak). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. Ankara, Türkiye: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
2. Akın, M. (2013). Aile içi Şiddet. Journal of Istanbul University Law Faculty, 71(1), 27-41.
3. Albayrak, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Seviyeleri İle Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişki (Master's thesis, Amasya Üniversitesi).
4. Aydın, A. R. ve , Keskin İ. (2nd ed.). (2022). Engellilik Araştırmaları Yazıları. Essays on Disability Studies (2nd ed.). Istanbul University Press
5. Bandy, S. J. (2000). Women & Sport From Antiquity to the 19th Century, Olympic Review, 31 (Febr-March), 18-22.
6. Başbakkal, Z., & Bilsin, E. (2014). Dünyada Ve Türkiye'de Engelli Çocuklar. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 30(2), 65-78.
7. Birleşmiş Milletler. (18 Kasım 2009). Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi. Cenevre: Engelli Hakları Komitesi.
8. Butter,Den M.(2022) Pandeminin Çalışma Yaşamındaki Görme Engellilere Etkisi, Marmara Üniversitesi. Engellilik Araştırmaları Yazısı. 551-613.
9. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği CEİD- Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği raporu, (2018)
10. Duman, S., Baştuğ, G., Taşgın, Ö., & Akandere, M. (2011). Bedensel engelli sporcularda kendine güven duygusu ile yaşam doyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 1364-1373.
11. Eser, E. (2004). Yaşam Kalitesinin Sınıflandırılması Ve Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesinin Ölçümü. 1. Sağlıkta Yaşam Kalitesi Sempozyumu, 8-10.
12. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Egitim,-Kultur,-Spor-ve-urizm-105>
13. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Olimpiyat Oyunlarının Tarihçesi <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/128/163/olimpiyat-oyunlarinin-tarihcesi.aspx>
14. Gumus, H., Saracli, S., Yagmur, R., Isik, O., & Ersoz, Y. (2020). The investigation of sportsmanship behaviors of university students. Revista de Psicología del Deporte (Journal of Sport Psychology), 29(1), 13-20.)
15. International Paralympic Committee IPC – Uluslararası Paralimpik Komitesi <https://www.paralympic.org/classification>
16. İ. Kaba – M. Erol – K. Güç (2017) Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
17. İnce, T. (2022). Rekreatif Amaçla Spor Salonlarına Gelen Bireylerin Yaşam Kalitesi Ve Yaşam Doyum Düzeylerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi.

18. Kaba, İ., Erol, M. ve Güç, K. (2018). Yetişkin Yaşam Doyumu Ölçeğinin geliştirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 1-14.
19. Kadınlar İçin Spor ve Aktivite Derneği (KASFAD) Türkiye’de Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu 2021
20. Koca , C. (2010). Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu. İstanbul: Dünya Engelliler Vakfı.
21. Koca, C. (2011). Spor Kurumlarının Yönetim Kademelerinde Kadınların Temsili. *Spor Bilimleri Dergisi*, 22(1),1-12. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Sbd/Issue/16380/171361>
22. Küçükbiş H.F., Eskiler E. S.C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi (2019)
23. Memiş, U. A., & Yıldırım, İ., (2011). Batı Kültürlerinde Kadınların Spora Katılımlarının Tarihsel Gelişimi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi* , vol.16, no.3, 17-26.
24. Naçar, M., Baykan, Z., & Çetinkaya, F. (2012). Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Ve İkinci Sınıf Öğrencilerinde Tükenmişlik Durumu Ve Eğitimin Etkisi. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 35(35), 9-20.
25. Ökten Ç, Gezin Yazıcı H. Validity and Reliability of the Turkish Version of the COVID-19-Impact on Quality of Life Scale. *Galician medical journal*, 2022; 29(2): 1-7.)
26. Ötün, F. (2023). COVID-19 Pandemi Döneminde Hastane Personelinin Depresyon Düzeyleri İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
27. Özcan, S. N., & Gençay, S. (2023). Spor Yapan Görme Engelli Bireylerin Benlik Saygısı Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*, 10(94), 813–818.
28. Özdemir, M., & İlkım, M. (2019). Engellilik Ve Paralimpik Oyunları. D. Ö. Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İLKİM içinde, *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar* (s. 35/57). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
29. Özer, M. ve Karabulut, Ö. (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Turkish Journal of Geriatrics*, 6 (2), 72-74.
30. Repišti ve arkadaşları (2020) Sümen, A., & Adibelli, D. (2021). Adaptation of the COV19-QoL Scale to Turkish culture: Its psychometric properties in diagnosed and undiagnosed individuals. *Death Studies Türkçe geçerlik güvenirliği Sümen ve Adibelli (2021)*
31. Savcı, F. D. S., Öztürk, U. F. M., & Arıkan, F. D. H. (2006). Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri. *Türk Kardiyol Dern Arfl*, 34(3), 166-172.
32. Türkiye İstatistik Kurumu, Yıllara Göre Federasyonlara Bağlı Lisanslı Sporcu Sayısı, 2007-2014, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Egitim,-Kultur,-Spor-ve-Turizm-105>
33. TMOK Tokyo 2020 Yaz Olimpiyat Oyunları Raporu https://olimpiyatkomitesi.org.tr/upload/TOKYO_2020_Rapor.pdf
34. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Resmi Web Sayfası <https://olimpiyatkomitesi.org.tr/>

35. Türkiye Milli Paralimpik Komitesi, Paralimpik Hareketin Tarihçesi <http://www.tmpk.org.tr/tarihce/>
 36. Yılmaz Anatca, V., & Yılmaz, C. (Nisan 2019). Ucube Bedenden Paralimpik Bedene. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 136-157.
 37. https://www.ntvradyo.com.tr/program/engelsiz/481?fbclid=PAAaYMta4DktVj-MxtkyyDEYsx8Ds54iroGB81r3EwFo5GicU--mHy56u0U_0
 38. <https://youtu.be/r7VX3XjyezE>
 39. <https://youtu.be/rTzz1yPs8Ro>
-

EKLER

Ölçek Soruları

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli katılımcı;

Bu çalışma, eski sporcu ve Bursa Uludağ Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Yüksek Lisans öğrencisi Özlem GÜVEN tarafından Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nimet HAŞIL KORKMAZ danışmanlığında yürütülmektedir.

Çalışmanın amacı; engelli kadın sporcuların sporla birlikte yaşam kalitelerinin ve doyumlarının nasıl etkilendiği, COVID-19 pandemisi ile birlikte, spor yaparken ve olimpiyat süreçlerinde yaşadıkları sorunları, sosyal destek mekanizmalarının varlığını araştırmaktır.

Katılımcıların bütün kişisel bilgileri gizli tutulacak olup katılımcılar istemedikleri takdirde sorulara yanıt vermemek ve dilediği zaman gerekçe göstermeksizin çalışmadan ayrılma hakkına sahiptir. Toplanan veriler yalnızca araştırmanın amacına uygun olarak ve bilim etiği çerçevesinde kullanılacaktır.

Değerli katkılarınız için teşekkürler.

Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum evet/hayır

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1.Yaş:

2.Eğitim durumu: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans Doktora ve üstü

3.Gelir düzeyi: düşük / orta / yüksek

4.Aile gelir düzeyi: düşük / orta / yüksek

5.Kaç yıldır spor yapıyorsunuz?

6.Spor branşınız?

7.Sizi spora kim/kimler yönlendirdi?

“YETİŞKİN YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ“(YYDÖ)

Hiç Uygun Değil/Uygun Değil/Kısmen Uygun/Uygun/Tamamen Uygun

1. “Hayatımdan memnunum.” () () () () ()

2. “Hayat şartlarım mükemmel.” () () () () ()

3. “Hayatım, çoğu arkadaşımın hayatından daha iyidir.” () () () () ()

4. “Hayattan şimdiye kadar önemli şeyleri elde ettim.” () () () () ()

5. “İyi bir hayatım var.” () () () () ()
6. “Hayatımda “keşke”lerim çoktur.” () () () () ()
7. “Ailemle vakit geçirmeyi severim.” () () () () ()
8. “Yeterince arkadaşım var.” () () () () ()
9. “İhtiyacım olduğunda arkadaşlarım bana yardımcı olurlar.” () () () () ()
10. “Arkadaşlarım bana iyi davranır.” () () () () ()
11. “Arkadaşlarımdan memnunum.” () () () () ()
12. “Eğlenceli birisiyim.” () () () () ()
13. “Kendimi seviyorum.” () () () () ()
14. “İyi bir insanım.” () () () () ()
15. “Kendimi başarılı bulurum.” () () () () ()
16. “Mahallemden memnunum.” () () () () ()
17. “Komşularımdan memnunum.” () () () () ()
18. “Yaşadığım yerde yapılabilecek eğlenceli birçok aktivite var.” () () () () ()
19. “İşimden memnunum.” () () () () ()
20. İşe gitmek için sabırsızlanırım.” () () () () ()
21. “Hayata tekrar başlama şansı verilse aynı işi yaparım.” () () () () ()

“COVID-19’UN YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ ÖLÇEĞİ”

Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Ne katılıyorum Ne katılmıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle katılıyorum

Koronavirüsün yayılması nedeniyle,

1. “Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.”
2. “Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.”
3. “Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.”
4. “Eskisinden daha gergin hissediyorum.”
5. “Eskisinden daha depresif hissediyorum.”
6. “Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.”